

Wojciech Zawadzki

Archiwum parafii św. Katarzyny w Dzierzgoniu

Studia Elbląskie 13, 27-44

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ARCHIWUM PARAFII ŚW. KATARZYNY W DZIERZGONIU

Słowa kluczowe: Dzierzgoń, archiwum, parafia, finanse

Key words: Dzierzgoń, archives, parish, finances

Schlüsselworte: Christburg, Archiv, Glaubensgemeinde, Finanzen

W 2001 roku ks. Jan Czajkowski, proboszcz dzierzgoński, przekazał do Archiwum Diecezji Elbląskiej spuściznę archiwalną swej parafii. W trakcie inwentaryzacji i systematyzacji wyobróbniono 165 jednostek archiwalnych, co stanowi niewątpliwie tylko część pierwotnego zespołu. Wiele dokumentów parafialnych, zostało zniszczonych i rozproszonych po zajęciu Dzierzgonia przez wojska radzieckie w 1945 roku. Wprawdzie ówczesny proboszcz dzierzgoński ks. Bernard Poschmann pozostał w mieście aż do swej śmierci, która nastąpiła w 1947 roku, jednak w trakcie działań wojennych i tuż po ich zakończeniu ukrywał się w klasztorze poreformackim. Kościół parafialny i plebanię proboszcz pozostawił otwarte, aby uchronić je przed dewastacją drzwi lub podpaleniem. To wówczas została zniszczona i rozproszona znaczna część archiwum parafialnego¹.

Archiwum dzierzgońskie zostało podzielone na trzy części. Pierwsza część, tj. 98 jednostek archiwalnych, dotyczy przeszłości parafii św. Katarzyny w Dzierzgoniu oraz kościoła filialnego w Bągarcie. Część druga, obejmująca 34 jednostki archiwalne, zawiera archiwalia związane z dekanatem dzierzgońskim. Trzecia część z 33 jednostkami archiwalnymi, dotyczy spraw finansowych parafii.

Opisywane archiwalia są bardzo cenne dla poznania przeszłości miasta Dzierzgonia oraz kilku okolicznych parafii. Najstarszy dokument, zachowany w późniejszym odpisie, pochodzi z 1524 roku. Najmłodsze zaś pisma zostały sporządzone w czasie II wojny światowej. Szczególnie obszernie poruszana jest w zespole problematyka nauczania szkolnego w mieście i w wioskach dekanalnych. Sporo miej-

---

* Ks. dr hab. Wojciech Zawadzki, ur. 1964 r. Od 1998 r. dyrektor Archiwum Diecezji Elbląskiej. Wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Elbląskiej, od 2011 r. pracownik naukowy UKSW w Warszawie. Autor wielu publikacji naukowych poświęconych przeszłości Prus.

¹ Relacja proboszcza ks. Jana Czajkowskiego. Por. W. Z a w a d z k i, *Duchowieństwo katolickie z terenu obecnej diecezji elbląskiej w latach 1821–1945*, Olsztyn 2000, s. 281.

sca zajmują dokumenty dotyczące renowacji świątyń i zabudowań parafialnych, spraw personalnych osób duchownych i nauczycieli, gruntów kościelnych i związanych z nimi spraw sądowych, korespondencja proboszczów z władzami diecezjalnymi i urzędami świeckimi a także szeroko rozumiana problematyka duszpasterska. Niestety protokoły wizytacyjne parafii obejmują tylko lata czterdzieste XIX wieku.

Szczególnie cenne dla przeszłości miasta Dzierzgonia są akta konwentu franciszkanów reformatów. Zachowały się dokumenty z lat 1685–1808 (sygn. 8), dotyczące erygowania klasztoru, jego spraw finansowych, relacji zakonników z władzami i mieszkańcami miasta oraz okoliczną szlachtą. Księga *Album Archiconfraternitatis Ssmi Rosarii seu Connotatio Nominum et Cognominum Fratrum et Sororum* (sygn. 14), rozpoczynająca się datą roczną 1699, zawiera personalia kilku tysięcy członków Bractwa Różańcowego, protokoły spotkań bractwowych, inwentarz konfraterni i obrzęd przyjęcia nowych członków.

Z zasobów archiwum dzierzgońskiego korzystał ks. prof. Alojzy Szorc, opracowując monografię Dzierzgonia². W aneksie do tej książki zamieścił 31 tekstów źródłowych, w tym 18 pochodzących z archiwum parafii dzierzgońskiej. Ponadto jeden dokument, dotyczący uposażenia parafii, został opublikowany w tłumaczeniu na język polski. Prezentowany katalog odsyła czytelnika do edycji źródłowej ks. Szorca.

W Archiwum Diecezji Elbląskiej, w osobnym dziale, przechowywane są także księgi metrykalne parafii w Dzierzgoniu. Zachowało się ogółem 13 ksiąg: 1. Chrzty 1714–1759, 1760–1783, 1783–1814, 1814–1845, 1846–1868, 1868–1891, 1892–1935. 2. Śluby 1714–1759, 1760–1781, 1783–1814, 1814–1845, 1846–1895, 1896–1948. 3. Zgony 1714–1759, 1760–1788, 1788–1813, 1814–1845, 1846–1867, 1821–1880, 1901–1946³.

Sygnatura	Lata	Nazwa
ARCHIWUM PARAFIALNE		
1	1524	Copia Privilegii serenissimi regis Sigismundi de anno 1524 Sporządzona w 1647 oblata dokumentu wydanego w 1524 przez króla Zygmunta Starego, uposażającego parafię dzierzgońską ⁴ .

² A. Szorc, *Dzierzgoń od początku do dni naszych 1248–1998*, Dzierzgoń 1998.

³ Por. W. Zawadzki, *Katolickie księgi metrykalne diecezji elbląskiej*, „Archiwa Biblioteki i Muzea Kościelne” 84 (2005), s. 380.

⁴ Tłumaczenie polskie, tamże, s. 66–67.

2	1600	Ioannes Plemięczki et Iacobus Balinski Jan Plemięcki i Jakub Baliński jako komisarze królewscy rozpatrują na zamku w Dzierzgoniu zarzuty proboszcza tegoż miasta Jakuba Eichholza przeciwko radzie i społeczności miasta z powodu rozproszenia przez nich paramentów kościelnych i funduszy ⁵ .
3	1651	Roboratio complanationis Praepositi Makowski Umowa proboszcza dzierzgońskiego Marcina Makowskiego z mieszkańcami wyznania luterańskiego i katolickimi obu przedmieść przyzaskowych w Dzierzgoniu w sprawie świadczeń na rzecz parafii katolickiej ⁶ .
4	1655	Designatio domus plebanalis rndo dno parochi Christburgensi Martino Makowski Umowa proboszcza dzierzgońskiego Marcina Makowskiego z władzami miasta w sprawie domu usytuowanego częściowo na ziemi plebańskiej, częściowo zaś na miejskiej ⁷ .
5	1665	Roboratio contractus Praepositi cum incolis suburbiorum Proboszcz dzierzgoński Wawrzyniec Chelstowski nowelizuje kontrakt swego poprzednika Marcina Makowskiego zawarty 27 czerwca 1651 z mieszkańcami obu przedmieść w sprawie świadczeń na rzecz proboszcza ⁸ .
6	1677	Copia citationis decani Karwowski Sąd zamkowy w Dzierzgoniu na skargę proboszcza Wojciecha Kazimierza Karwowskiego nakazuje pod sankcjami karnymi, aby władze miejskie wypłaciły proboszczowi zaległą pensję w wysokości 100 zł za każdy kwartał ⁹ .
7	1678	Copia commisionis regiae Komisarze króla polskiego proboszczowi i wikariuszom Dzierzgonia przyznają roczną pensję 500 zł, a dla parafii trzy łany ziemi z folwarku Nowy Dwór ¹⁰ .
8	1685–1808	Acta Conventus Christburgensis (...) AD 1785 Dokumenty dotyczące konwentu ojców reformatów w Dzierzgoniu ¹¹ .

⁵ Tamże, s. 245–246.

⁶ Tamże, s. 247–248.

⁷ Tamże, s. 248–251.

⁸ Tamże, s. 326–327.

⁹ Tamże, s. 255.

¹⁰ Tamże, s. 255–258.

¹¹ Tamże, s. 263.

9	1698	Visio conflagratae civitatis Christburgensis Relacja o pożarze jaki wybuchł w Dzierzgoniu 13 czerwca 1698 ¹² .
10	1699	Margaretha de Witenowo Szakowa Uгода między Małgorzatą Szakową a proboszczami – dzierzgońskim Janem Cichockim i krasnołęckim Mateuszem Baukrewiczem w sprawie dziesięcin i innych należności proboszczowskich ze wsi tej właścicielki ¹³ .
11	1699	Archiconfraternitatis SSmi Rosarii 1 Biskup chełmiński Teodor Potocki w piśmie danym w Malborku 24 września 1699 wyraża zgodę na erygowanie Arcybractwa Różańca Świętego w Dzierzgoniu.
12	1699	Archiconfraternitatis SSmi Rosarii 2 Pozwolenie na erygowanie Arcybractwa Różańca Świętego w parafii dzierzgońskiej. Zakres uprawnień archiprezbitera dzierzgońskiego Jana Kazimierza Cichockiego w organizowaniu i nadzorowaniu arcybractwa. Dokument sporządzony w Opawie 18 sierpnia 1699.
13	1699	Archiconfraternitatis SSmi Rosarii 3 Dokument erygujący Arcybractwo Różańca Świętego w parafii dzierzgońskiej. Dokument sporządzony w konwencji dominikanów w Gdańsku 25 listopada 1699 i promulgowany przez prowincjała o. Wincentego Kuleszę.
14	1699	Album Archiconfraternitatis Ssmi Rosarii seu Connotatio Nominum et Cognominum Fratrum et Sororum Księga Arcybractwa Różańca Świętego. Lista członków arcybractwa. Obrzęd przyjęcia nowych członków. Protokoły spotkań bractwanych. Inwentarz bractwenny. Odpusty.
15	ok. 1700	Benedictio habitus Drukowany obrzęd (autoryzowany przez przełożonych zakonnych) poświęcenia habitu konfratrów bractwa karmelitańskiego.
16	1706	Decretum inter praepositum Cichocki et magistratum Christburgensem Naznaczona przez wojewodę komisja poleca radzie miasta Dzierzgonia niezwłocznie wypłacić proboszczowi Janowi Cichockiemu pensję kwartalną w wysokości 400 zł ¹⁴ .

¹² Tamże, s. 265–269.

¹³ Tamże, s. 274–275.

¹⁴ Tamże, s. 276–277.

17	1711	Oblata decreti tribunalitii Petricoviensis Zapis kilkanaście lat ciągnącego się procesu proboszczów dzierzgońskich Jana Cichockiego i jego następcy Jana Jerzego Starzeńskiego przeciwko Kobylińskim, dziedzicom wsi Stara Wieś o dziesięciny należne parafii dzierzgońskiej ¹⁵ .
18	1725	Complanatio ratione fundi post Zergam Kontrakt proboszcza dzierzgońskiego Antoniego Schmacka z władzami miasta, którym, za przyzwoleniem biskupa chełmińskiego Feliksa Kretkowskiego, sprzedaje za 250 zł część gruntu kościelnego za rzeką ¹⁶ .
19	1730	Complanatio cum possessoribus villarum Starawieś et Sparau Umowa proboszcza dzierzgońskiego Franciszka Neitzlichowskiego o zaległe i bieżące dziesięciny z właścicielem Starej Wsi i Szparowa, zatwierdzona przez biskupa chełmińskiego Feliksa Ignacego Kretkowskiego ¹⁷ .
20	1730	Inhibitio ab Eppo Kretkowski Biskup chełmiński Feliks Kretkowski zabrania odbudowywać w Dzierzgoniu spalony kościół luterański zanim nie zostanie całkowicie odbudowany kościół katolicki ¹⁸ .
21	1730	Manifestatio praepositi Neitzlichowski Proboszcz Neitzlichowski domaga się rewizji umowy zawartej w 1643 przez radę miasta z jego poprzednikiem w sprawie pensji dla proboszcza ¹⁹ .
22	1732	Complanatio cum civitate facta inter praepositum Neitzlichowski Uгода między proboszczem dzierzgońskim Franciszkiem Neitzlichowskim a władzami miejskimi w kwestii wysokości świadczeń ze strony miasta na rzecz proboszcza w związku z nową sytuacją zaistniałą po pożarze miasta.

¹⁵ Tamże, s. 279–280.

¹⁶ Tamże, s. 278–279.

¹⁷ Tamże, s. 280–283.

¹⁸ Tamże, s. 283.

¹⁹ Tamże, s. 284–285.

23	1738–1859	<p>Specielle kirchliche Verordnungen Listy dziekana i biskupa w sprawie odpustów parafialnych. Wyznaczenie drugiego odpustu parafialnego św. Katarzyny. Potwierdzenie autentyczności relikwi św. Katarzyny wydane przez bpa Lavello (Włochy) 10 stycznia 1738 i adnotacja o ich przejęciu w listopadzie 1740 przez archiprezbitera dzierzgońskiego i surogata pomezkańskiego Franciszka Neitzlichowskiego. Szkoły katolickie w dekanacie. Zarządzenia biskupie dotyczące liturgii, misji i rekolekcji.</p>
24	1744–1863	<p>Indulty Przywileje i prawa udzielone przez Stolicę Apostolską: 1. Kościół parafialny w Dzierzgoniu 5.06.1761; 6.06.1761; 8.11.1762; 22.04.1795; 6.05.1859 2. Kościół w Nowym Targu 18.07.1744 3. Kościół w Starym Targu 14.07.1744 4. Kościół poreformacki w Dzierzgoniu 25.05.1852; 6.03.1863; 8.05.1863 5. Kaplica św. Anny w Dzierzgoniu 20.06.1839; 6.05.1859 6. Kościół w Bągaracie 8.11.1762; 20.06.1839; 6.05.1859</p>
25	1745	<p>Hrabia Antoni Kruszyński Hrabia Antoni Kruszyński zapisuje swój dom w Dzierzgoniu na rzecz proboszcza, ks. Franciszka Chełstowskiego.</p>
26	1747, 1750	<p>Jałmużnik Andrzej Plesz Dwa upoważnienia, w języku polskim i niemieckim, dla przedstawiciela Arcybractwa Różańca Świętego Andrzeja Plesza, do zbierania ofiar na odbudowę kościoła dzierzgońskiego. Dokumenty zawierają adnotacje kolejnych proboszczów dzierzgońskich o otwieraniu skarbony jałmużnicznej.</p>
27	1753	<p>Augustus Tertius Dei gratia Rex Poloniae Król August III Sas na wniosek notariusza sądu zamkowego w Dzierzgoniu Aleksandra Wybickiego wzywa na sąd do Piotrkowa wierzycieli i dłużników zmarłego Wojciecha Rudawskiego.</p>
28	1762	<p>Artykuły Chwalebnego Bractwa Anny Świętej Drukowany w Braniewie Statut Bractwa św. Anny.</p>
29	1770	<p>Lalkowy Autoryzowany przez proboszcza ks. Samuela Rutkowskiego dokument wzywający do składania ofiar na renowację kościoła w Lalkowach.</p>
30	1800–1804	<p>Wybicki-Concurs Dokumenty dotyczące fundacji Wybickiego.</p>

31	1801–1880	Alphabetisches Verzeichniss der Geborenen im Kirchspiele Christburg Alfabetyczny wykaz urodzonych w parafii dzierzgońskiej.
32	1802–1871	Prozesse und Klagen wegen Dezem und Kalende Zobowiązania finansowe, dziesięcina i kolęda na rzecz parafii dzierzgońskiej oraz spory sądowe dotyczące tych spraw.
33	1802–1899	Hospital zu Christburg Statut szpitala katolickiego w Dzierzgoniu. Finansowanie szpitala. Pisma zarządu szpitala.
34	1804–1880	Schule zu Christburg Nauczanie dzieci katolickich w Dzierzgoniu.
35	1807–1874	Trau-Konsense Urzędowe zezwolenia na zawarcie związku małżeńskiego.
36	1820–1880	Etats-Sachen Finanse kościoła parafialnego w Dzierzgoniu, filialnego w Bągarcie, kaplicy św. Anny, szpitala dzierzgońskiego i kościoła pofranciszkańskiego.
37	1822–1908	Schulsachen Akta dotyczące szkół między innymi w Tywężach, Miniętach i Bągarcie. Sprawy personalne.
38	1827–1831	Process der Stadt Christburg contra Kirche Christburg Akta procesu sądowego wytoczonego przez miasto Dzierzgoń miejscowej parafii katolickiej (stroną było kilkudziesięciu mieszkańców miasta).
39	1827–1882	Schule zu Menthen Akta szkoły w Miniętach. Personalia nauczycieli i uczniów. Sprawy finansowe. Plan nauczania i inwentarz szkolny.
40	1829–1885	Schule zu Baumgarth Akta szkoły w Bągarcie. Protokoły wizytacji szkoły.
41	1831–1872	Schule zu Tiefensee Akta szkoły w Tywężach. Plany nauczania i imienne listy uczniów objętych obowiązkiem nauczania. Sprawy finansowe szkoły. Historia powstania szkoły i statystyka szkolna z lat 1832–1869. Lista szkolnych podręczników. Spis mieszkańców Tywężów i Blumaków (Blonaken).
42	1832–1835	Proceß der Kirche Christburg contra Steckmann wegen Decem von Sandhuben Proces wytoczony przez parafię dzierzgońską Piotrowi Steckmannowi właścicielowi Piasków (Sandhuben) o dziesięcinę.

43	1832–1886	Schule zu Morainen Akta szkoły w Morajnach. Personalia nauczycieli i uczniów. Protokoły wizytacji szkoły. Plan nauczania.
44	1832–1901	Schule zu Litewken Akta szkoły katolickiej w Litewkach. Tygodniowy plan nauczania. Dokumenty dotyczące nauczycieli i ich zatrudnienia. Finanse szkolne. Lista katolickich mieszkańców wiosek należących do parafii dzierzgońskiej. Lista dzieci w wieku szkolnym w wioskach parafialnych w 1860. Lista dzieci katolickich uczęszczających w 1868 do szkoły w Litewkach.
45	1836–1887	Schule zu Menthen Dokumentacja dotycząca szkoły w Miniętach. Roczne sprawozdania szkolne (m.in. personel nauczycielski, uczniowie, sprawy materialne, program nauczania).
46	1836–1889	Tauf-Atteste Odpisy świadectw chrztu.
47	1836–1896	Gemeinheits Theilung in Baumgart Nowe ustalenia odnośnie do własności gruntów w Bągaracie.
48	1837–1838	Brock-Concurs Akta sprawy sądowej wytoczonej przez mistrza murarskiego Brocka parafii dzierzgońskiej.
49	1837–1888	Weide-Abfindung Ugody w sprawie położenia gruntów parafialnych.
50	1838–1866	Allgemeine Verordnungen in Kassen und Rechnungs Revisions Sachen Wzory formularzy rachunków parafialnych. Rachunek anwersarza Neitzlichowskiego z 1853. Zarządzenia władz kościelnych dotyczące prowadzenia finansów.
51	1838–1884	Die Vermögens-Verwaltung der Pfarrkirche und milden Stiftungen Nebst den anderen Kirchen und den Hospitale Zarządzanie finansami parafialnymi (gotówka, nieruchomości, obligacje). Odpisy ksiąg gruntowych poświadczające własność parafialną.
52	1841–1864	Requisitionen und Correspondenzen verschiedenen Inhaltes Korespondencja różna z władzą diecezjalną we Fromborku (personalia, dzwony, finanse, sakramenty, bractwa). Drukowana odezwa dotycząca wsparcia budowy kościoła katolickiego w Kwidzynie. Statut <i>Historischer Verein für Ermland</i> z 1857. Pisma dotyczące likwidacji państwa kościelnego. Drukowane sprawozdania finansowe St. Adalbertus-Verein z lat 1859–1866.

53	1842–1879	Schule zu Baumgart Dokumenty dotyczące szkoły w Bągarcie.
54	1843–1874	Klagen wegen Organisten-Dezem Dziesięciny przekazywane organiście.
55	1844–1874	Schulsachen von Morainen Akta katolickiej szkoły w Morajnach. Plan lekcji z listopada 1845. Podręczniki szkolne w języku polskim i niemieckim. Finanse szkolne. Statystyka szkolna z 1871.
56	1844–1885	Pfarrgarten Ziemia parafialna (Schlossberg).
57	1844–1886	Acta der katholischen Pfarre zu Christburg betreffend die 2-te kathol. Schule zu Christburg Utworzenie drugiego oddziału szkolnego dla katolickich dzieci. Sporządzona w 1847 roku imienna lista 161 katolickich dzieci (podano także wiek), przeznaczonych do nauczania w nowej klasie. Lista 79 uczniów drugiej klasy elementarnej w 1859 (podano także zawód ojca). Sprawy finansowe.
58	1845–1850	Grosse Thurm-Glocke in der Pfarrkirche zu Christburg Nowe dzwony dla kościoła parafialnego w Dzierzgoniu.
59	1845–1909	Acta der katholischen Pfarre zu Christburg betreffend die Protokolle der Lehrer-Konferenzen Protokoły spotkań z nauczycielami szkół katolickich. Teksty konferencji głoszonych nauczycielom. Plan lekcji w szkołach katolickich parafii dzierzgońskiej w 1865.
60	1847	Teilnahme an der hl. Communion Sporządzona po 1847 lista uczniów z Żuławki Sztumskiej, Trankwic, Budzisa, Bruku i Bukowa dopuszczonych do I Komunii Św. (podano szczegółowe dane personalne).
61	1850–1880	Todtenscheine Urzędowe akty zgonu parafian dzierzgońskich (większość wystawiona przez więzienia i zakłady poprawcze w Prusach).
62	1852–1853	Enthaltsamkeits-Verein Odpis dekretu erygującego Stowarzyszenie Wstrzemięźliwości w diecezji warmińskiej (specjalny odpis dla dekanatu sztumskiego). Pisma w sprawie dystrybucji statutu stowarzyszenia w języku polskim i niemieckim.
63	1857–1878	Die Privatschule zu Christburg und anderen Orten incl. Hauslehrer Prywatna szkoła Mateusza Behrendta w Dzierzgoniu. Kontrakt zawarty między Behrendtem i reprezentantami miasta. Plan nauczania.

64	1857–1879	Evangelische Schulen in denen wenige katholische Kinder sind Nauczanie katolickich dzieci w szkołach ewangelickich w okolicy Dzierzgonia.
65	1858–1906	Eheaufgebote Potwierdzenia wygłoszonych zapowiedzi przedślubnych.
66	1859–1868	Proklamations-Ateste Świadectwa wygłoszonych zapowiedzi przedślubnych.
67	1859–1880	Todtenscheine Urzędowe odpisy aktów zgonów.
68	1862–1863	Prabuty Zakup ziemi w Prabutach pod budowę kościoła katolickiego i plebanii.
69	1867–1873	Proceß Podlech c/a Kirchenvorstand wegen Grenze am St. Annenberge Akta procesu sądowego między powroźnikiem Podlechem i radą parafialną o granicę terenu parafialnego na górze św. Anny.
70	1867–1886	Organistenland zu Christburg Ziemia będąca utrzymaniem organisty dzierzgońskiego.
71	1868	Diploma aggregationis Przyjęcie parafii dzierzgońskiej z filią w Bągarcie do Stowarzyszenia Apostolatu Modlitewnego.
72	1868	Process c/a Podlech wegen Laudemium Spór między parafią dzierzgońską a powroźnikiem Podlechem o zaległości z tytułu dzierzawy gruntu.
73	1868–1896	Ehedispensen Dyspensy w sprawach małżeńskich.
74	1869	Stadtschule Regulamin obowiązujący w szkole miejskiej w Dzierzgoniu. Próba ustalenia podobnego regulaminu w szkole katolickiej.
75	1869–1906	Statuten der Priester-Bruderschaft für das Dekanat Stuhm Zaakceptowany przez biskupa warmińskiego (rękopis) Statut Bractwa Kapłańskiego Dekanatu Sztumskiego z 1869. Statut bractwa z 1886 (rękopis i drukowana ulotka). Protokoły z posiedzeń członków bractwa (m.in. biogramy nowych członków). Finanse bractwa.
76	1870–1878	Schulinspektor I Zarządzenia pruskich władz szkolnych dotyczące organizacji i prowadzenia nauczania.

77	1870–1887	Verordnungen weltlicher Behörden Odpisy zarządzeń władz świeckich.
78	1870–1950	Verzeichnis der Katechumenen Listy dzieci przystępujących do I Komunii św.
79	1872–1903	Schulinspektor II Zarządzenia pruskich władz szkolnych dotyczące organizacji i prowadzenia nauczania. Nadzór inspektora szkolnego nad nauczaniem.
80	1872–1912	Ruralkapitel Protokoły spotkań księży dekanatu sztumskiego i dzierzgońskiego. Korespondencja dotycząca duchowieństwa. Listy biskupów warmińskich kierowanych w sprawach pastoralnych i dyscyplinarnych do duchowieństwa dekanalnego.
81	1875–1882	Notaten-Beantwortungen Coroczne zatwierdzenia finansów parafialnych przez ordynariat we Fromborku.
82	1877–1881	Hospitalität Blum/Kwiatkowski/schen Nachlaß-Sache Spadek po zmarłej 14 lutego 1877 Annie Blum z d. Neumann. Proces sądowy w którym stroną był szpital dzierzgoński.
83	1879	Anmeldung Urzędowe potwierdzenie zameldowania.
84	1879–1884	Ehesachen Dypensowanie w sprawach małżeńskich.
85	1879–1910	Lokalkonferenzen der kath. Lehrer des Kirchspiels Christburg Protokoły konferencji z udziałem nauczycieli katolickich.
86	1880–1882	Posilge Wynagrodzenie kapłanów sprawujących funkcje duszpasterskie w Żuławce Sztumskiej. Obsada urzędu proboszcza.
87	1884–1910	Ehedispensen Dypensowanie w sprawach małżeńskich.
88	1885–1896	Räumung der Sorge Dokumentacja dotycząca utrzymania czystości rzeki Dzierzgonki w granicach miasta.
89	1885–1904	Schulsachen in specie Erziehung von Kinder aus Misch-ehen und Petitionen in dieser Sache Odezwa z okazji rocznicy zaboru Prus. Nauczanie konfesyjne w szkołach w okolicy Dzierzgonia. Petycje w sprawach nauczania.

90	1893–1938	Verzeichnis der Mitglieder der Bruderschaft des Allerheiligsten Sakraments des Altars Księga Bractwa Najświętszego Sakramentu Ołtarza w Dzierzgoniu. Wpisano 2187 członków (szczegółowe personalia).
91	1894–1906	Conversionen Dokumenty personalne dotyczące konwersji w parafii dzierzgońskiej. Dekrety biskupów dotyczące konwersji.
92	1898	Proces Sprawa sądowa wytoczona przez parafię dzierzgońską fiskusowi.
93	1908–1942	Poschmann Dokumenty dotyczące ks. Poschmanna.
94	1925–1942	Pachtvertrag Dzierżawa ziemi parafialnej.
95	1931–1932	Pachtvertrag Umowa dzierżawna z Wiczlinskim z Bągartu.
96	1937	Allgemeine und besondere Moraltheologie Kilkusetstronicowy skrypt teologii moralnej z maja 1937, używany prawdopodobnie w Warmińskim Seminarium Duchownym w Braniewie.
97	1937	Volksschulen in Christburg und Fischau Powiadomienie o zamianie administracyjnej konfesyjnych szkół ludowych w Dzierzgoniu i Fiszewie.
98	1880–1907	Varia
ARCHIWUM DZIEKAŃSKIE		
99	1799–1807	Populations-Listen Zarządzenia władz pruskich w dotyczące sporządzania Populations-Listen. List bpa Rydzyńskiego do dziekana sztumskiego w sprawie beneficjum w Postolinie. Statystyka urodzeń, ślubów i zgonów w dekanacie sztumskim w 1800.
100	1819–1853	Die Verordnungen der weltlichen Behörden verschiedenen Inhalts Zarządzenia władz świeckich.

101	1824–1842	Die Verordnungen der geistlichen Behörden verschiedenen Inhalts I Zarządzenia władz kościelnych. Podział dekanalny na Żuławach i Powiślu. Listy pasterskie biskupów warmińskich. Nauczanie katolickie, konwersje, sakramenty, finanse, wizytacje, sprawy personalne duchownych. Obwieszczenie o śmierci Fryderyka Wilhelma III. Powiadomienie o zamordowaniu bpa Hattena. Ustanowienie bpa Geritza. <i>Altaria privilegiata</i> w kościołach dekanatu sztumskiego.
102	1828–1865	Acta decanalia betr. die Pfarre zu Posilge Sprawy szkolne w parafii Żuławka Szumska. Protokoły wizytacyjne parafii z 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1849. Dochody proboszcza i nauczyciela. Zmiany personalne duchownych.
103	1829–1900	Acta decanalia betr. die Pfarre zu Schoenwiese Sprawy szkolne w parafii Krasna Łąka. Protokoły wizytacyjne parafii z 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1849. Sprawy personalne duchownych.
104	1839–1868	Gesetz-Sammlung Obowiązek gromadzenia ustawodawstwa państwowego.
105	1840–1894	Die Kathedralsteuer Podatek na potrzeby katedry warmińskiej.
106	1840–1904	Acta decanalia betr. die Pfarre zu Lichtfelde Sprawy szkolne w parafii Krasna Łąka. Protokoły wizytacyjne parafii z 1841, 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1849.
107	1841–1859	Acta decanalia betr. die Pfarre Christburg Protokoły wizytacyjne parafii w Dzierzgoniu z 1842, 1843, 1844, 1845, 1846, 1847, 1849. Sprawy szkolne w parafii i dekanacie. Spadek po ks. Bernardzie Elwartcie (†1843) i ks. Józefie Jogalla (†1857). Zmiany personalne duchownych.
108	1843–1850	Die Verordnungen der geistlichen Behörden verschiedenen Inhalts II Zarządzenia władz kościelnych. Pomoc materialna dla ubogich kościołów. Nauczanie katolickie. Statystyka duszpasterska parafii dekanatu sztumskiego. Listy pasterskie biskupa. Kazania w języku polskim.
109	1849–1860	Provinzial-Verein für den Blinden-Unterricht Nauczanie niewidomych w dekanacie i wynagrodzenie z tego tytułu.

110	1851–1857	Die Verordnungen der geistlichen Behörden verschiedenen Inhalts II Zarządzenia władz kościelnych. Wsparcie finansowe dla ubogich kościołów. Sprawy szkolne i nauczanie katolickie. Personalna duchownych. Stowarzyszenia religijne.
111	1852–1890	Die Volks-Missionen, Priester- und Lehrer Exercitien Misje ludowe oraz rekolekcje kapłanów i nauczycieli. Zarządzenia biskupów warmińskich w tej sprawie.
112	1853–1879	Die Schulen Wykazy uczniów z rodzin gospodarzy (Gütekinder), uczęszczających do szkół na terenie dekanatu sztumskiego.
113	1854–1885	Verordnungen der geistlichen und weltlichen Behörden über Schul-Angelegenheiten. Religionsunterricht Zarządzenia władz kościelnych i świeckich dotyczące nauczania religii w szkołach.
114	1854–1897	Allgemeine Dekanats-Verwaltungs-Sachen Ogólne sprawy dekanatu sztumskiego. Zezwolenie na udzielenie rozgrzeszenia w przypadkach zarezerwowanych oraz błogosławienia paramentów liturgicznych. Śpiewnik kościelny, także polski. Nauczanie na terenie dekanatu. Statystyka katolickiej ludności polskiej i niemieckiej w parafiach dekanatu w 1869. Statut <i>Priester-Kranken-Unterstützung-Verein in Meran</i> z 1879 roku.
115	1855–1865	Kranken- und Weisen-Anstalt zu Heilsberg Finansowe wsparcie tworzonego w Lidzbarku Warmińskim szpitala i sierocińca pw. św. Józefa.
116	1855–1891	Priesterverein zur Dotierung von Missionsstationen in Nord Deutschland Pomoc materialna Stowarzyszenia Kapłańskiego dekanatu sztumskiego katolikom na północy Niemiec.
117	1856–1866	Kassen- und Rechnungswesen Sprawy finansowe w dekanacie.
118	1856–1884	Status ecclesiarum und Kirchen-Visitationen Protokoły wizytacji dziekańskich. Szkoły katolickie na terenie dekanatu. Korespondencja dotycząca wizytacji biskupich.
119	1857	Nachweisung der Elementar Schulen in dem kath. Kirchspiel Adl. Schoenwiese Sprawy szkolne w parafii Krasna Łąka.
120	1857–1858	Einnahme-Belaege der Propst Jogallaschen Nachlaßmaße Wypzedaż majątku po śmierci ks. Józefa Jogalli.

121	1857–1876	Konfessionelle Religionsunterricht in anderen Schulen Nauczanie konfesyjne w szkołach na terenie dekanatu. Nadzór szkolny dziekana.
122	1857–1886	Historischer Verein für Ermland Korespondencja nadesłana przez prof. Eichhorna i Dittricha. Lista członków stowarzyszenia w dekanacie sztumskim (księża). Wpłaty składek członkowskich.
123	1858–1868	Verordnungen der geistlichen Behörden verschiedenen Inhalts. Volumen IV. Zarządzenia władz kościelnych dotyczące spraw duchownych i materialnych parafii katolickich dekanatu sztumskiego.
124	1858–1879	Schule zu Neuhoff Akta szkoły w Nowinach. Personalia nauczycieli i listy uczniów. Lista mieszkańców Nowego Dworu.
125	1859–1884	Collecten-Sachen Kolekty zbierane w kościołach dekanatu sztumskiego i zarządzenia w tej sprawie.
126	1860–1869	Michaelis – Bruderschaft Tworzenie w diecezji warmińskiej bractwa św. Michała Archanioła. List pasterski bpa Geritza z dołączonym statutem bractwa. Struktury bractwne w dekanacie dzierzgońskim. Składki członkowskie.
127	1864–1873	Riesenburg Utworzenie katolickiej placówki duszpasterskiej w Prabutach.
128	1868–1887	Verordnungen der geistlichen Behörden verschiedenen Inhalts. Volumen V. Zarządzenia władz kościelnych dotyczące spraw duchownych i materialnych parafii katolickich dekanatu sztumskiego.
129	1868–1888	Process des evang. c/a kath. Kirchenvorstand wegen Grenzen vom St. Annen-Berge Akta sporu sądowego katolickiej i ewangelickiej rady parafialnej o górę św. Anny w Dzierzgoniu.
130	1868–1903	Dekanats-Konferenzen Protokoły posiedzeń konferencji dziekańskich.
131	1869–1884	Pensionszuschußfonds für Geistlichen Drukowany statut warmińskiego stowarzyszenia wspierającego finansowo emerytowanych kapłanów z 1869. Wykazy emerytowanych duchownych dekanatu sztumskiego korzystających z pomocy materialnej.

132	1872–1881	Vermögens-Verwaltung und Wahl der Kirchenvorsteher Zarządzanie dobrami kościelnymi i wybór rady parafialnej.
KSIĘGI RACHUNKOWE		
133	1853–1879	Rechnungen der Anna-Kapelle, des Benef. Neitzlichowski bei derselben und der andere Benefizien.
134	1865–1874	Rechnungen der bei der Pfarrkirche fundierten Benefizien.
135	1866–1876	Die Rechnungen der Pfarrkirche vom Jahren 1866–1876.
136	1875–1878	Die Jahresrechnungen der bei der Pfarrkirche fundierten Benefizien und des Pfarr- und Organistenfonds.
137	1876	Rechnungen der Filialkirche zu Baumgarth und Pfarr- und Organistenfonds pro 1876.
138	1877–1879	Die Rechnungen der Pfarrkirche zu Christburg.
139	1880	Benefizien. Jahresrechnungen pro 1880.
140	1881	Rechnungen von Christburg.
141	1881–1890	Rechnungen der St. Anna Kapelle.
142	1882	Jahresrechnungen pro 1882.
143	1883	Benefizien. Jahresrechnungen pro 1883.
144	1884	Jahresrechnungen pro 1884.
145	1885	Rechnungen und Beläge zu den Rechnungen.
146	1886	Rechnung über Einnahme und Ausgabe bei der Filialkirche zu Baumgarth.
147	1887	Jahresrechnung der Pfarrkirche zu Christburg.
148	1887	Rechnung über Einnahme und Ausgabe Baumgarth.
149	1888	Rechnung über Einnahme und Ausgabe der katholischen Pfarrkirche zu Christburg.
150	1889	Jahresrechnung der Pfarrkirche zu Christburg.
151	1889	Pfarrfonds zu Baumgarth.
152	1889	Rechnungen 1889.
153	1890	Pfarrfonds zu Baumgarth.
154	1890	Rechnungen pro 1890.
155	1891	Rechnung und Beläge über Einnahme und Ausgabe der katholischen Pfarrkirche zu Christburg.

156	1892	Rechnungen über Einnahme und Ausgabe des Pfarrfonds, des Organistenfonds und des Orgelbaufonds von Baumgarth.
157	1892	Rechnungen und Beläge zu den Rechnungen pro 1892.
158	1893	Rechnung und Beläge über Einnahme und Ausgabe der katholischen Pfarrkirche zu Christburg.
159	1894	Rechnung und Beläge über Einnahme und Ausgabe der katholischen Pfarrkirche zu Christburg.
160	1895	Rechnungen und Beläge zu den Rechnungen.
161	1896	Rechnung über Einnahme und Ausgabe der katholischen Pfarrkirche zu Christburg.
162	1898–1925	Kirchenkassen Christburg und Baumgarth.
163	1901–1912	Etatsentwurf für die Verwaltung der kath. Pfarrkirche zu Christburg.
164	1903–1914	Entwurf des Etats für die Verwaltung des katholischen Armenhospitals in Christburg.
165	1925–1945	Journal über die Einnahmen und Ausgaben der kirchlichen Vermögensverwaltung in der kath. Pfarrgemeinde zu Christburg.

THE ARCHIVE OF ST. KATE'S PARISH IN DZIERZGOŃ

SUMMARY

The Archive of Roman Catholic St. Kate's Parish in Dzierzgoń has been adopted by the Elbląg Diocese's Archive. There have been retained 165 archival unites from years 1524–1945 and 13 certificates' books from years 1714–1946. The archives in Dzierzgoń provide valuable historic information about the Dzierzgoń town and the local places, especially about the religious, social, economic life and the confessional and lay education. A particular meaning have documents related to the local Franciscans Reformers' Monastery.

**DIE ARCHIVALIEN DER PFARREI HL. KATHARINA
IN DZIERZGOŃ (CHRISTBURG)**

ZUSAMMENFASSUNG

Die Urkundensammlung der römisch-katholische Gemeinde in Dzierzgoń wurde in Diözesanarchiv in Elbląg gelagert. Es gibt insgesamt 165 Archivalien aus den Jahren 1524–1945 und 13 Kirchenbücher von 1714 bis 1946. Die Akten von Dzierzgoń liefern wertvolle historische Informationen über Stadt und die umliegenden Dörfer, Aufzeichnungen über die religiösen, sozialen, wirtschaftlichen Leben und über die konfessionelle und weltliche Bildung. Besonders wichtig sind Dokumente des Franziskaner-Klosters in Dzierzgoń.